

พระสงฆ์กับการส่งเสริมประชาธิปไตยหรือทำลายความเป็นกลาง Monks and Promoting Democracy or Destroying Neutrality

ชูชาติ สุทธะ

Chuchat Sutta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
Corresponding Author, E-mail: chusutta99@hotmail.com

บทคัดย่อ

พระสงฆ์ คือ สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงในการเลือก และไม่ควรมุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่จากการศึกษาพระธรรมวินัย พระจริยาวัตรของพระองค์ และการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางการเมืองของพระสงฆ์ในอดีต พอจะประมวลหลักการแสดงเสรีภาพทางการเมืองของพระสงฆ์ ดังนี้ 1. พระสงฆ์มีเสรีภาพที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ เพราะพระธรรมวินัยไม่ได้ห้ามเอาไว้ 2. การแสดงออกทางการเมืองนี้ไม่รวมถึงการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งในเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ 3. การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ควรแสดงออกเท่าที่จำเป็นภายใต้ขอบเขตของพระธรรมวินัย 4. การที่พระสงฆ์นิ่งเฉยต่อเหตุการณ์ที่ควรออกมาคัดค้าน หรือไม่สนับสนุนสิ่งที่ถูกต้องดีงามถือว่า เป็นสิ่งที่ควรตำหนิได้ หากอยู่ในวิสัยที่จะสามารถทำได้ 5. การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ต้องยึดหลักการที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขของคนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ จะประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด ” โดยการดำรงตนเป็นกลางต่อทุกฝ่าย ยึดธรรมะ คือ ความถูกต้องดีงามเป็นที่ตั้ง

พระสงฆ์กับการเมืองจึงควรเกี่ยวเนื่องกันในภาวะที่เหมาะสม จึงจะทำให้พระสงฆ์สามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกโดยมุ่งหมายที่เสรีภาพทางใจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็ยังสามารถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมได้ด้วย ดังนั้นเพื่อความเป็นกลางและรักษาความยุติธรรม พระสงฆ์จึงต้องอยู่เหนือการเมือง ไม่ควร

ยุ่งกับการเมือง เมื่อใดพระสงฆ์ยุ่งกับการเมือง เมื่อนั้นความตรงกันข้ามก็จะบังเกิดขึ้น
ในพระสงฆ์ทันที

คำสำคัญ: พระสงฆ์กับประชาธิปไตย; การส่งเสริมประชาธิปไตย; การทำลายความ
เป็นกลาง

Abstract

Monks are disciples of the Buddha. Their lives as monastics follow the role according to constitution. But they do not have the right to vote in election and to participate in politics. However, from the Buddha's teaching and the political participation of monks in the past it can be summarized as follows: 1) monks have the freedom to participate in political situation because the doctrine does not prohibit this; 2) the political activities do not include in showing the idea and participation in war; 3) it is for suitable performance under the doctrine; 4) if monks do not take responsibilities, for example to dispute the bad thing or to support the good thing, they are able to be blamed due to lack of these responsibilities; 5) it is based on 'the advantage and happiness of most people and propagating the Dhamma which is graceful in the beginning, middle, and end.' So, monks must remain neutral, and focus on the Dhamma which is the truth.

In this way, monks and politics are coherent to perform what is suitable to develop the mind liberty. At the same time monks are able to be involved in social work. Hence, for maintaining the neutrality and justice, monks have to stay away from political situation. If they involve in politics it will destroy them definitely.

Keywords: Monks and Democracy; Promoting of Democracy; Destroying of Neutrality

บทนำ

จากประเด็นปัญหาการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์เพื่อเรียกร้องทางการเมือง ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2545 เป็นต้นมา มีการเรียกร้องให้มีกระทรวงพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็ได้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากนั้นเป็นต้นมาขบวนการเรียกร้องของพระสงฆ์ก็มีให้เห็นมากขึ้น เช่น กลุ่มสมณสันติอโศกเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล จนถึงมีพระสงฆ์อดอาหาร เพื่อเรียกร้องให้ บรรจุ คำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ” การเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระสงฆ์เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสม และบทบาทของพระสงฆ์ว่าควรเป็นอย่างไร คณะกรรมการมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบห้ามไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ให้ภิกษุสามเณรในคณะสงฆ์ไทยออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ปรากฏว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นก็มักจะมีการนำเอาคณะสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ หรือพระสงฆ์เองก็เป็นผู้เสนอตนเข้ามามีบทบาททางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งด้วยเหตุผลเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป จึงเป็นที่น่าคิดว่า ศาสนาและผู้รับใช้ศาสนาควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร

การเมืองเป็นกิจของสงฆ์หรือไม่ ก็ยังมีคำตอบไม่เป็นที่ยุติ เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนและฟังดูมีเหตุผลทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ

กลุ่มแรก ให้เหตุผลว่า พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า สมณะ คือ ผู้สงบ หรือ บรรพชิต คือ ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมองมีโทษ พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะผิดสมณวิสัย นำความเสื่อมเสียมาสู่ตนและพระพุทธศาสนา ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งให้เหตุผลว่า ธรรมะกับเรื่องการเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน พระสงฆ์สามารถยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองได้ และนอกจากนี้การแสดงออกเหล่านี้ก็ยังถูกจัดว่าเป็นพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมรูปแบบหนึ่ง ความแตกต่างกันของเหตุผลดังกล่าว จึงสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ถ่องแท้ว่า เสรีภาพในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร พระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยมีเสรีภาพมากน้อยแค่ไหน และบทบาทในทางการเมืองที่พระสงฆ์สามารถแสดงออกได้ควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยหลักการตีความเพื่อทำความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยพื้นฐานทางสังคมไทยมีสถาบันสงฆ์ เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นศูนย์ของกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมาโดยลำดับ และอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ชัดในสังคมชนบทนั้น บทบาทของพระสงฆ์ที่

มีต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทศนคติ และการดำรงชีพตลอดความศรัทธานั้น มีมาก การจะเริ่มคิดแลทำสิ่งใด ประชาชนในชุมชนในหมู่บ้าน จะมีจุด ศูนย์รวมอยู่ที่วัด วัดจะกลายเป็นจุด ศูนย์กลางของการพบปะ สนทนา ปรัชชาหารือกัน

ดังนั้น ความจำเป็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อชุมชนจึงมีมาก ไม่ว่า กลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ศูนย์กลาง พัฒนาชุมชน ตัวแทนของผู้ทรงไว้ซึ่ง คุณธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นต้น และพระสงฆ์อีกหลายประเทศที่เข้าไป มีบทบาททางการเมือง เช่น ประเทศ ศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เป็นต้น จากการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองดังกล่าวก็ย่อมมีทั้งข้อดีและ ข้อเสีย อีกทั้งยังเป็นที่น่านำมาศึกษา และเป็นอุทาหรณ์ในประเทศบ้านเราที่กำลังมีการเรียกร้องสิทธิและออกมา ชุมนุมของพระสงฆ์กันในปัจจุบัน

เนื้อเรื่อง

พระสงฆ์

พระสงฆ์ คือ หมู่สาวกผู้ปฏิบัติ ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า. ในทางรัฐศาสตร์ พระสงฆ์หรือองค์การ ทางศาสนาเป็นกลุ่มทางสังคม ที่มี วัตถุประสงค์ทางการเมือง (รวมด้วย) คือ ให้รัฐบาลช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ของคณะสงฆ์และมีนโยบายการพัฒนา

คณะสงฆ์ / พระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องแห่งปัจจุบันสมัยที่ทุกคนควรเข้าไปเกี่ยวข้อง บางคนที่มีความคิดล้าหน้ามองว่า พระสงฆ์ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการเรียกร้องสิทธิของคณะบุคคลเท่าที่ควรจะเป็น โดยเหตุนี้ พระสงฆ์จึงคงเหลือ บทบาทหรือพันธกิจอยู่เพียง 2 บ และ 2 ส คือ บ = บิณฑบาต บ = บังสุกุล และ ส = สังฆทาน และ ส = สวดมนต์ ซึ่งเป็นเรื่องกิจวัตรและกิจกรรมทาง พิธีกรรม โดยไม่ได้ใส่ใจต่อทุกขสัจของ สังคมรอบด้าน หน้าทีของพระสงฆ์ มี ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่รอง ซึ่งล้วน แต่เป็นกิจที่พระสงฆ์ไม่อาจเลี่ยงได้ การจะปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตามต้องไม่ ละเลยการประพฤติในส่วนที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งเป็นความประพฤติ เพื่อความประเสริฐ เพื่อบรรลุถึงความ สันติเกส โดยประพฤติให้เป็นไปตาม พุทธบัญญัติและต้องเอื้อเพื่อ ไม่ละเมิด พุทธอาณัติอันเป็น ข้อห้ามมิให้ ประพฤติ หรือเรียกว่าประพฤติให้ เป็นไปตามพระธรรมวินัย ซึ่งถือว่า หน้าทีนั้นเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เพราะพระธรรมวินัยนี้เป็นหน้าที่ หลักการของพระพุทธศาสนาได้ ทั้งหมด จึงถือได้ว่าการปฏิบัติตามพระ ธรรมวินัยเป็นหน้าที่แรกของสงฆ์ใน พระพุทธศาสนา และเป็นหลักข้อ

กำกับควบคุมการกระทำหน้าที่อื่น ๆ ได้ทั้งหมดของพระสงฆ์ ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญนั้นมี 4 ประการ ได้แก่ 1. หน้าที่ในการศึกษาธรรม 2. หน้าที่ในการปฏิบัติธรรม 3. หน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม 4. หน้าที่ในการรักษาธรรม

นอกจากพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่หลักทั้ง 4 ประการแล้ว พระสงฆ์ยังมีหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงอุปการคุณของคฤหัสถ์ โดยปฏิบัติต่อคฤหัสถ์ 5 ประการ ได้แก่ 1. ห้ามปรามจากความชั่ว 2. (สั่งสอน)ให้ตั้งอยู่ในความดี 3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม 4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้ 5. บอกทางสวรรค์ให้ (สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ)

หน้าที่ของพระสงฆ์โดยพระธรรมวินัย

หน้าที่โดยพระธรรมวินัย หมายถึง หน้าที่พระธรรมวินัยโดยตรง รวมทั้งหน้าที่ที่คณะสงฆ์กำหนดให้โดยมีดังต่อไปนี้

1. รักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยที่ต้องรักษา คือ จาตุปาริสุทธิศีล เช่น ปาฏิโมกขสังวรศีล อหิริยสังวรศีล อาชีวปาริสุทธิศีล ปัจจยสันนิตศีล
2. ทำกิจวัตรต่าง ๆ ให้ครบถ้วน กล่าวคือ ข้อปฏิบัติที่ต้องทำเป็นประจำ
3. ศึกษาไตรสิกขา อันได้แก่ สิลสิกขา คือ การรักษากาย วาจา ให้

เรียบร้อย จิตตสิกขา คือ การทำจิตให้สงบ ปัญญาสิกขา คือ การใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา

4. บริหารคณะสงฆ์ตามตำแหน่งหน้าที่ พระภิกษุที่อุปสมบทแล้วหลายพรรษาและมีความรู้ทางพระธรรมวินัยพอสมควร มักจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหาร ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีหน้าที่ปฏิบัติต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

5. เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป โดยสามารถกระทำได้ทั้งในวัด นอกวัด แม้แต่การเดินทางไปไหนต่อไหนด้วยการสำรวมก็ถือว่าเป็นการเผยแผ่ไปด้วย

6. ปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และปูชนียสถานในวัด ซึ่งนอกจากการซ่อมแซมแล้วยังต้องสร้างเพิ่มเติม

7. สืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ติดไปตลอดการครองสมณเพศตลอดชีวิต

หน้าที่ต่อสังคม โดยจะมีทั้งหมด 7 อย่าง ดังนี้

1. อบรมให้ประชาชนมีคุณธรรม ไม่ทำความชั่ว รู้จักการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวนี้พระสงฆ์สามารถทำนอกเหนือจากการกระทำปกติ

2. จัดให้มีการอบรมสมาธิ เพื่อให้ประชาชนมีความสงบในจิตใจ และมีความเจริญทางปัญญาสูง

3. อุปถัมภ์บำรุงโรงเรียนที่อยู่ในวัด และนอกวัด

4. นำประชาชนมาประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5. อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ปูนียวัตถุ และปูนียสถาน และแนะนำประชาชนให้อนุรักษ์ด้วย

6. แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่น และรักษาสีงแวดล้อม

7. แนะนำประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า และสงวนพันธุ์สัตว์ป่า

หน้าที่ของพระสงฆ์เป็นการแสดงว่าพระสงฆ์นั้นเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ถ้าในยุคใดพระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวคลาดเคลื่อน ในยุคนั้นประชาชนก็จะขาดความนับถือ สังคมไม่เห็นคุณค่าทางพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็จะเสื่อมลง แต่ถ้าในยุคใดที่พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน ในยุคนั้นพระสงฆ์ก็จะมีประชาชนนับถือมาก และพระพุทธศาสนาก็จะรุ่งเรือง ซึ่งทำให้เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และเมื่อมีประชาชนมานับถือก็จะสร้างโบราณวัตถุและโบราณสถาน ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นตัวแทน

ของพระพุทธศาสนาที่สืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

พระสงฆ์กับการเมือง

ความเข้าใจที่ว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บำเพ็ญพรตภาวนา อยู่แต่ในอารามนั้น ในความเป็นจริงพระสงฆ์มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ดังพระบาลีที่ว่า “ปรปฐิพฺพธา เม ชีวิกา” แปลว่า การเลี้ยงชีพของเรา (พระ) เนื่องด้วยผู้อื่น ด้วยชีวิตที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เป็นชาวบ้านหรือคฤหัสถ์นั่นเอง จึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า พระสงฆ์ไม่ได้หนีไปจากสังคมแต่ประการใด ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ การตอบแทนแก่ชาวบ้าน ซึ่งการตอบแทนแก่ชาวบ้านนั้น พระสงฆ์จะทำตอบแทนอย่างไร แะไหน จึงจะเหมาะสมพอดีและพองาม ในส่วนของคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับ “การเมือง” หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำให้บ้านเมืองสงบสุขนั้น พระสงฆ์ได้วางตนดำรงสถานะอย่างไรต่อเรื่องดังกล่าว เพราะความหมายหนึ่งที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ คือ การเมือง หมายถึง การจัดการทำให้คนที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เป็นไปอย่างสันติสุข สงบสุข (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.: 6) เมื่อ

เป็นเช่นนี้ พระสงฆ์ย่อมมีหน้าที่ โดยตรงเช่นกันที่จะสอนธรรม แสดง ธรรม หรือเผยแผ่ธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่ง ประโยชน์สุข สันติสุขแก่ชาวเมือง

ปัจจุบันความหมายของคำว่า “การเมือง” ได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือเป็นความหมายในแง่ลบ เป็น เรื่องของอำนาจ กิเลส การแย่งชิง มี เรื่องการเป็นฝ่าย และเป็นเรื่องของ ผลประโยชน์ จึงทำให้มองภาพ พระสงฆ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่อง ดังกล่าว ได้รับการมองไปในทางลบ ด้วย หรือการเข้าไปยุ่งเกี่ยวในแง่ กิจกรรมทางบ้านเมือง เช่น กรณีเจ้า พระฝางในอดีต และพระสงฆ์บางกลุ่ม ในสมัยกรุงศรีอยุธยาล่มสลายใหม่ ๆ ได้มีบทบาทในทางบ้านเมืองโดยตรง จึงทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันไป ต่าง ๆ นานา ในแง่ของพระธรรมวินัย ความเหมาะสม หรือแม้กระทั่งการ พยายามอาศัยความเป็นสงฆ์เพื่อ ประโยชน์ในทางการเมือง เช่น การ บวชเพื่อหลบลราชภัย การบวชเพื่อ แสวงหาช่องโอกาสในการขึ้นสู่อำนาจ ในทางบ้านเมือง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก็มีตัวอย่าง มากมายเช่นกันที่แสดงให้เห็นว่า แม้ พระสงฆ์จะเกี่ยวข้องกับการเมือง ก็เกี่ยวข้องอย่างน่าชมเชย เช่น กรณี สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว พร้อม พระราชาคณะ คณะสงฆ์ผู้ใหญ่ ถึง

25 รูป ที่เข้าไปแสดงธรรมถึงใน พระราชฐานแต่สมเด็จพระนเรศวร มหาราช เพื่อยับยั้งโทษประหารชีวิต แม่ทัพนายกองที่ตามเสด็จไม่ทันคราว กระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา และมังจาชะโรแห่งกรุงหงสาวดี เป็น ต้น ในปัจจุบัน ยังพบเห็นหรือได้ยิน เรื่องที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ต่อเรื่อง การเมืองในแง่ต่าง ๆ เช่น การเทศน์ สอนผู้นำทางการเมือง ผู้บริหาร บ้านเมือง แม้กระทั่งการใช้วัดเป็น สถานที่เลือกตั้งหรือคัดสรรบุคคลเข้าไป บริหารประเทศตามระบอบ ประชาธิปไตย และบางครั้งพระสงฆ์ก็ ต้องเป็นผู้กระตุ้นเตือนชักชวนในการ สร้างประชาธิปไตย ดังนั้นการที่ พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง จึงอาจจำแนกได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1. พระสงฆ์ได้พยายามแสดงธรรม เสนอธรรมเพื่อความผาสุกสวัสดิ์ของ ชาวเมือง 2. พระสงฆ์และผู้อาศัย ความความเป็นสงฆ์เป็นช่องทางเพื่อหา ผลประโยชน์ในทางการเมือง

เราจะเห็นพระสงฆ์ออกมา เคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองมาก ยิ่งขึ้น ตั้งแต่มีการเรียกร้องให้มี กระทรวงพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็ได้ มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากนั้นเป็นต้นมา ขบวนการเรียกร้อง ของพระสงฆ์ก็มีให้เห็นมากขึ้น เช่น กลุ่มรัฐสภาวนารามเดินขบวนต่อต้าน

รัฐบาล จนถึงปัจจุบันได้มีพระสงฆ์อดอาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุกฎว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ” มีชาวพุทธหลายกลุ่มทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพระสงฆ์ ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ไทยจึงได้เข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางการเมืองทั้งทางโดยตรงและโดยอ้อม และทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

พระสงฆ์เป็นบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งมีบทบาทและหน้าที่จำเพาะในทางการเมือง บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญก็คือ การแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดงามชอบธรรมและเป็นธรรม สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ดำเนินกิจการการเมืองและปกครองโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของผู้อยู่ใต้ปกครอง ความเหมาะสมหรือความสมควรแก่สมณเพศในการแสดงบทบาทดังกล่าวก็คือ การตั้งอยู่ในธรรมของสงฆ์ กล่าวคือมีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน มิใช่เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว แก่บุคคลกลุ่มคน หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในประวัติศาสตร์ได้มีพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อให้ความคิดและ

เป็นสื่อกลางระหว่าง”หลักการ”กับ”วิธีการ”เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุขดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

พระพุทธเจ้ากับกรณีห้ามการระงับข้อพิพาทไชน้ำ

กรณีห้ามการระงับข้อพิพาทไชน้ำเข้านาของพระญาติทั้ง 2 ฝ่าย พระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เมื่อทั้ง 2 ฝ่าย มีความตึงเครียดเผชิญหน้า รอให้มีการปะทุออกมา อันจะก่อให้เกิดความสูญเสียทำลายชีวิตผู้คน กรณีนี้คือเรื่องการห้ามหรือการระงับข้อพิพาทไชน้ำเข้านาของพระญาติทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายศากยวงศ์ซึ่งเป็นฝ่ายพระบิดา และฝ่ายโกถียวงศ์ซึ่งเป็นฝ่ายพระมารดา พระพุทธเจ้าทรงสอบถามไต่ถามถึงที่มาของเรื่องและทรงให้ข้อคิดแก่บรรดาพระญาติว่า “มหาบพิตรทะเลาะด้วยเรื่องอะไรกัน” “พวกข้าพระองค์ไม่ทราบ พระเจ้าข้า” “แล้วใครจักทราบเล่า”

บรรดาพระญาติจึงสอบถามไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้วกราบทูลว่า “ทะเลาะกันเพราะน้ำ พระเจ้าข้า” “น้ำมีราคาเท่าไร มหาบพิตร” “มีราคาน้อย พระเจ้าข้า” “กษัตริย์ทั้งหลายมีราคาเท่าไร มหาบพิตร” “ขึ้นชื่อว่ากษัตริย์ทั้งหลายประเมินค่ามิได้ พระเจ้าข้า” “การที่พวกท่านทำให้กษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหาย เพราะเหตุแห่ง

น้ำที่มีค่าเพียงเล็กน้อย สมควรแล้ว หรือ” บรรดาพระญาติยอมรับโดย ดุษณีภาพ สุดท้ายพระบรมศาสดาจึง ตรัสเตือน พวก พระ ญาติ ว่า “มหาบพิตร เพราะเหตุไร พวกท่านจึง กระทำกรรมเช่นนี้ เมื่อเราไม่มีอยู่ใน วันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจกไหลนอง พวก ท่านทำกรรมไม่สมควร เป็นผู้มีเวรด้วย เวน 5 มีความเดือดร้อนเพราะยังเต็มไปด้วยกิเลส มีความชวนชวายเป็นสวหา กามคุณอยู่ แต่เราตถาคตมีนัยตรงกัน ข้าม”

กรณีห้ามการทำสงคราม

อีกกรณีหนึ่ง พระเจ้าวิทูทกะ โอรัสพระเจ้าปเสนทิโกศล เมื่อได้ ครองราชสมบัติแล้ว ทรงระลึกถึงเวรที่ พวกศากยะก่อไว้จึงยกกองทัพไปเพื่อ จะล้างแค้นพวกเจ้าศากยะที่ดูหมิ่นตน พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จไป ประทับ ณ ร่มไม้ใบบางต้นหนึ่งในรัฐ สักกะ ดักทางที่กองทัพพระเจ้าวิทูทกะ จะผ่านไป เมื่อพระเจ้าวิทูทกะเสด็จไป ถึงที่นั่นทอดพระเนตรเห็นพระพุทธเจ้า ประทับอยู่ จึงเสด็จเข้าไปถวายอภิวา ทนิมนต์ให้เสด็จไปประทับที่ร่มไม้อีกต้น หนึ่งของรัฐโกศลซึ่งมีใบหนาที่บสนิท ดีกว่า แต่พระพุทธเจ้าทรงตอบว่า “ช่างเถอะมหาบพิตร ร่มเงาของญาติ เย็นสบายดี” พระเจ้าวิทูทกะก็ทรง ทราบว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาคุ้มครอง

พระญาติ จึงถวายบังคมยกกองทัพ กลับกรุงสาวัตถี

เมื่อทรงนึกถึงการดูหมิ่นของ พวกศากยะขึ้นมาอีก ความแค้นอาฆาต ก็พุ่งขึ้นจึงยกกองทัพไปอีกถึง 2 ครั้ง พระพุทธเจ้าก็เสด็จไปประทับนั่งให้ เห็นอย่างนั้น ทำให้พระองค์ต้องยกทัพ กลับ ในวาระสุดท้ายพระพุทธเจ้าทรง วางเฉย เพราะทรงเห็นบุญกรรมของ พวกศากยะที่ทำไว้หนักนัก เมื่อพระ เจ้าวิทูทกะยาดราท้อออกไปไม่เห็น พระพุทธเจ้าก็บุกทะลวงเข้าไปจนถึง กรุงกบิลพัสดุ์ แล้วสั่งให้ฆ่าพวกศากยะ ตายไปมาก กระทั่งแม่แต่ทารกที่ยังต็ม นมอยู่ก็ไม่ไว้ชีวิต แต่พวกศากยะที่หนี รอดไปได้ด้วยกลอุบายก็มีอยู่เป็น จำนวนไม่น้อย. พระเจ้าวิทูทกะเมื่อ ล้างแค้นได้สมประสงค์แล้วก็ยกทัพ กลับไปพักอยู่ที่หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำอ จิรวดี เผลอในคืนนั้นฝนตกหนัก จึง เกิดน้ำหลากไหลมาท่วมกองทัพของ พระเจ้าวิทูทกะจมน้ำตายเสียเป็น จำนวนมาก พระเจ้าวิทูทกะเองก็ สิ้นพระชนม์ในคราวนี้ด้วย เมื่อพระเจ้า วิทูทกะสิ้นพระชนม์แล้ว รัฐโกศลก็ ขาดกษัตริย์จึงต้องตกอยู่ในอาณัติของ พระเจ้าอชาตศัตรูแห่งรัฐมคธ

กรณีปราบแคว้นวัชชี

ก่อนพระพุทธเจ้าจะเสด็จดับ ขันธปรินิพพานไม่นาน พระเจ้าอชาต ศัตรูกษัตริย์แห่งแคว้นมคธทรง

ประสงค์จะเสด็จกรีธาทัพไปตีแคว้นวัชชี แต่เพราะไม่แน่ใจว่าจะได้ชัยชนะ พระเจ้าอชาตศัตรูจึงส่งวัสสการพราหมณ์ให้ไปเลียบเคียงถามพระพุทธเจ้าว่า ควรจะยกทัพไปตีแคว้นวัชชีหรือไม่ เมื่อวัสสการพราหมณ์ทูลถามปัญหานี้ พระพุทธเจ้ามิได้ตรัสตอบโดยตรง ถ้าพระพุทธองค์ทรงตรัสตอบว่า ควรจะยกทัพไปตีแคว้นวัชชี ชาววัชชีก็ย่อมไม่พอใจ ถ้าพระพุทธเจ้าตอบว่า ไม่ควรที่จะยกทัพไปตีแคว้นวัชชี พระเจ้าอชาตศัตรูก็จะไม่พอพระทัย ขณะที่วัสสการพราหมณ์ทูลถามปัญหาอยู่นั้น พระอานนท์กำลังถวายงานพัดอยู่ พระพุทธเจ้าทรงหันไปถามพระอานนท์ว่า ชาววัชชียังถือปฏิบัติตามวัชชีธรรม 7 ประการที่พระพุทธองค์เคยสอนพวกเขาไว้หรือไม่ ในบรรดาวัชชีธรรมเหล่านั้น ข้อสำคัญก็คือให้หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ พร้อมกันประชุมพร้อมกันเลิกประชุม พร้อมกันทำกิจที่พึงทำ พระอานนท์กราบทูลว่า ชาววัชชียังถือปฏิบัติตามวัชชีธรรมอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า ตราบเท่าที่ชาววัชชียังถือปฏิบัติตามวัชชีธรรมอยู่ก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ไม่มีความเสื่อมเลย ตลอดเวลาที่พระพุทธเจ้าทรงสนทนากับพระอานนท์นั้น วัสสการพราหมณ์ฟังอยู่ด้วย แม้พระพุทธเจ้าไม่ได้ตอบคำถามเขาโดยตรง วัสสการพราหมณ์ซึ่งเป็น

คนฉลาด จึงจับประเด็นนำไปเล่าถวายพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูทรงสดับแล้วก็ตรัสกับวัสสการพราหมณ์ว่า ยังไม่ใช่เวลาที่จะตีแคว้นวัชชีทั้งนี้เพราะชาววัชชียังสามัคคีกันดีอยู่ พระพุทธเจ้าทรงแก้วิกฤติทางการเมืองระหว่างมครกับวัชชีได้โดยอุบายโกศล

พระสงฆ์กับการเมืองในศรีลังกา

ศรีลังกา (Sri Lanka) หรือลังกา ชื่อเดิมในภาษาอังกฤษคือซีลอน (Ceylon) เป็นประเทศที่ประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองมีศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยมาตั้งแต่ยุคก่อนคริสตกาลจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวของศาสนาและการเมืองในประเทศนี้ น่าศึกษาสำหรับคนไทยเป็นอย่างยิ่ง เหตุผลก็คือ ศรีลังกาเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับไทย ลักษณะศาสนาพุทธมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะไทยรับศาสนาพุทธมาจากศรีลังกา และพระสงฆ์บางส่วนในศรีลังกา ก็รับศาสนาพุทธนิกายสยามวงศ์ไปจากไทย อีกประการหนึ่ง ศรีลังกาเคยมีความเจริญรุ่งเรืองทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ล้ำหน้าไทยมาก แต่เนื่องจากความแตกแยกไม่ลงรอยกันของคนในชาติทำให้ประเทศนี้ถดถอยและล้าหลังเพื่อนบ้านอย่างมากในขณะนี้ ในปี พ.ศ. 2544 จากข้อมูลที่สำรวจใน 18

เมือง จากทั้งหมด 25 เมือง (ไม่สามารถสำรวจในเขตทมิฬเหนือและตะวันออกได้เพราะרבกัน) ศรีลังกามีประชาชนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ดังนี้ สิวหลพุทธ 76.7 % สิวหลคริสเตียน 5.2 % ลังกาทมิฬ 4.5 % อินเดียทมิฬ 5.1 % มุสลิม 8.5 % อินเดียทมิฬคือพวกทมิฬที่อพยพหรือถูกเกณฑ์มาจากอินเดียในยุคอาณานิคมเพื่อทำงานในไร่ชา และปัจจุบันส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนภูเขา ถ้าดูจากกลุ่มคนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ อย่างเดียว ไม่แยกเป็นสิวลหรือทมิฬ มีรายงานเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนานานาชาติประจำปี ค.ศ. 2005 ซึ่งรัฐบาลอเมริกันจัดทำทุกปีตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญของเขา ระบว่า ในปี พ.ศ. 2548 ศรีลังกามีพลเมืองประมาณ 19.4 ล้านคน ประชาชนนับถือ พุทธ, ฮินดู, คริสเตียน และอิสลาม ร้อยละ 70, 15, 8 และ 7 ตามลำดับ

ศาสนาพุทธในประเทศไทย ศรีลังกา

พระพุทศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยลังกาเมื่อ พ.ศ. 236 ในรัชสมัยของพระเจ้าทวณัณมปิยติสสะ ทรงเลื่อมใสในพระพุทศาสนา จนพุทศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ในลังกา และได้เลื่อมถอยจากลังกา เนื่องจากการเข้ารุกรานของชาติตะวันตก ได้แก่ ฮอลันดา และอังกฤษ ต่อมาภายหลัง

พุทศาสนาได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง โดยได้นิมนต์พระสงฆ์ชาวไทยไปเผยแผ่ และในขณะเดียวกันก็ได้เกิดนิกายอมรปุรนิกายจากพระชาวลังกาที่ไปอุปสมบทจากประเทศพม่า และรามัญนิกาย ไปอุปสมบทจากเมืองมอญ พุทศาสนาได้เจริญรุ่งเรือง และเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมลังกา เป็นศาสนาประจำชาติ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนลังกามาก

ความสำคัญและอิทธิพลของ พุทศาสนาต่อสังคมลังกา

ความสำคัญของพุทศาสนาที่รองรับโดยกฎหมายของรัฐที่มีอยู่สูงมาก เช่น ในกฎหมายสิวลโบราณว่า “ผู้ทำลายเจดีย์และต้นโพธิ์ กับผู้ที่ปล้นสะดมทรัพย์ของศาสนามีโทษถึงตาย” กฎหมายนี้ใช้บังคับชาวศรีลังกาทุกระดับชั้น รวมถึงชาวต่างชาติด้วย และคงมีการบังคับใช้มานานแล้ว ตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าเอลระ ซึ่งเป็นชาวทมิฬ ในพุทศตวรรษที่ 5

รัฐธรรมนูญ ประเทศนี้ให้ความสำคัญแก่ผู้นับถือพุทสูงสุด แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ศาสนาพุทเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนมีเสรีภาพทางศาสนาค่อนข้างมาก มีวันหยุดประจำชาติตามหลักศาสนาอื่น ๆ ด้วย ไม่ใช่เฉพาะศาสนาพุทอย่างเดียว แม้ไม่ได้ระบุตรง ๆ ว่าศาสนาพุทเป็นศาสนาประจำชาติ แต่รัฐธรรมนูญศรีลังกา

ฉบับที่ใช้อยู่ขณะนี้ คือฉบับปี พ.ศ. 2521/ค.ศ. 1978 ได้ให้ความสำคัญแก่ ศาสนาพุทธอย่างมาก

เรื่องที่เกิดขึ้นในเกาะลังกา และตั้งแต่ลังกาได้รับเอกราชมาแล้ว เรียกได้ว่าชาวพุทธในเกาะลังกานั้น ตื่นตัวขึ้น แล้วก็ได้มาเกี่ยวข้องในทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์จะเอาผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ในทางราชการแทนผู้ที่ไม่ได้ นับถือศาสนาพุทธซึ่งเคยดำรงตำแหน่งมาก่อน สมัยหนึ่งทางฝ่ายพุทธศาสนา ในลังกา โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ได้ ช่วยกันในการเลือกตั้งเอานายบันดาร์ นัยเก เข้ามาจนได้รับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี เมื่อ ค.ศ. 1956 แล้วก็ นโยบายของนายบันดาร์นัยเก ที่ เผยแพร่ไปครั้งนั้นก็มียุ่ว่า จะ ยกกระดับความเป็นอยู่และฐานะผู้ที่นับ ถือศาสนาพุทธทุกวิถีทาง และในครั้ง นี้ ก็ได้เลิกภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็น ภาษาทางการและจะได้ใช้ภาษาสิงหล แทน เพื่อเปิดโอกาสให้คนที่นับถือ ศาสนาพุทธและไม่รู้ภาษาอังกฤษนั้น ได้เข้าทำงานในตำแหน่งสูง ๆ ได้ โดยสะดวกโดยไม่ต้องกังวลถึง ภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามนายบัน ดาร์นัยเกได้ตายเสียก่อน โดยถูก พระภิกษุองค์หนึ่งใช้ปืนฆ่านายบัน ดาร์นัยเกตายไป “ประวัติศาสตร์ก็ได้ จารึกอย่างน่าเสียใจสำหรับชาวพุทธไว้

ว่า ในเช้าของวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2502/ค.ศ. 1959 พระภิกษุ ตัลดู วิ โสมมารามา เถโร (Thalduwe Somarama Thero) ได้ นัด พ บ นายกรัฐมนตรี นายบันดาร์นัยเก เพื่อ เจรจากัน พบปะกันและนายกรัฐมนตรีกำลังยกมือขึ้นคาราวะ พระภิกษุ ตัลดู วิ ก็ชักปืนจากย่ามยิงเข้าที่ท้อง และ เสียชีวิตในวันต่อมา” ซึ่งเป็นเหตุให้ นายบันดาร์นัยเกภรรยาของนายบัน ดาร์นัยเก นั้นเองได้รับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีสืบแทนต่อมา อันเป็น ผลจากการคัดเลือกตั้งหลังจาก นายกรัฐมนตรีถูกฆ่าตายแล้ว

จากการสอบสวนพบว่า ภิกษุ รูปนี้ถูกบงการโดยนักการเมืองที่ สนับสนุนนายกรัฐมนตรีในอดีต มีผู้พัวพันในคดีนี้ถูกจับ 7 คน เป็น พระภิกษุสองรูป ฉายาว่า มาปิติกามา พุ ท ธ ร ั ก ษ กิ ต ธ า (Mapitigama Buddhakkhitha) และตัลดูวิ โสมมารามา หนึ่งใน 7 นั้นคือสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร หญิงผู้เคยสนับสนุน นายมาก่อน และเป็นผู้ใกล้ชิดกับ ภิกษุมาปิติกามา พุทธรักษกิตธา คือ นางวิมาลา วิเจวารัตินี (Vimala Wijewardene) พระภิกษุทั้งสองและ ผู้ต้องหาคนที่ 3 ชื่อ พาลลีฮาคาราเก อนูรา เซ ศิวะ (Pallihakarage Anura se Silva) ถูกศาลฎีกาตัดสินประหาร ชีวิต วิกฤตผู้นำเกิดขึ้นทันที จนถึงปี

พ.ศ. 2503/1960 ภรรยาของอดีต นายกรัฐมนตรีที่ถูกสังหาร คือนางสิริมาโว บันดาราไนเก (Sirimavo Bandaranaike) รวบรวมสมาชิกพรรค SLFP ต่อสู้กับพรรคอื่น ๆ จนได้รับตำแหน่งแทนสามี นางจึงได้เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก และสืบทอดแนวคิดของสามีขึ้นปกครองประเทศได้ยาวนานกว่าใคร

หลังจากศรีลังกาได้รับเอกราช ในปี พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) พวกทมิฬกับสิงหลก็เริ่มต่อสู้กันอีก นอกจากนั้น ชาวพุทธหัวรุนแรงที่ถูกฝรั่งกดขี่มานาน ทนการบีบคั้นให้เปลี่ยนศาสนาด้วยเล่ห์กลและสิ่งหลอกล่อทางเศรษฐกิจไม่ไหว ได้ออกมาต่อต้านการเผยแพร่ศาสนาคริสต์อย่างเปิดเผย มีมือบ้เข้าทำลายโบสถ์และทำร้ายชาวคริสต์หลายครั้ง ในปี พ.ศ. 2547/2004 พรรคการเมืองชาวพุทธที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำชื่อ จาติกาเฮลาอูรุมายา (Jathika Hela Urumaya (JHU)= National Heritage Party = พรรคมรดกแห่งชาติ) ได้รณรงค์ผลักดันให้ออกกฎหมายบังคับใช้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และให้ถือว่าการเปลี่ยนคนไปนับถือศาสนาอื่นเป็นความผิดอาญา ความพยายามนี้ยังคงมีอยู่ในวันนี้

พรรค JHU มีปรัชญาต่อต้านการแบ่งแยกประเทศและสงคราม

ต้องการให้คนทมิฬและสิงหลใช้ภาษาเดียวกัน มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันทุกแห่งในศรีลังกา ช่วงเลือกตั้งปี 2548 พรรค JHU สนับสนุนประธานาธิบดีคนใหม่ คือนายมหินทะ ราชapaksa (Mahinda Rajapaksa) อย่างเต็มที่ เพราะเป็นคนเดินสายกลาง และมีนโยบายแก้ปัญหาทมิฬโดยสันติวิธี ทำให้นายมหินทะชนะอย่างหวุดหวิด

หนึ่งในผู้นำพรรคและได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรค JHU ในปี 2549 คือ พระคุณเจ้าเอลลาลาเมตตานันทเถระ (Ellawela Mettananda Thera) ท่านเป็นภิกษุ นิกายสยามวงศ์ (นิกายสงฆ์จากไทยยุคกรุงศรีอยุธยา) ท่านเคยให้สัมภาษณ์ว่า “JHU มิได้แสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ ให้ตัวเอง เราต้องการเพียงปกป้องอำนาจอธิปไตยของศรีลังกา ...ตราบใดที่ประธานาธิบดียังให้ความสำคัญแก่ข้อเสนอของพรรคเราและนโยบายที่ท่านได้ประกาศไว้ (นโยบายนี้มีชื่อว่า Mahinda Chinthanaya เป็นวิสัยทัศน์ที่ผู้สมัครประธานาธิบดีจะต้องแถลงไว้ทุกคน มีชื่อตามผู้สมัคร) เราก็จะสนับสนุนท่าน เราจะเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่อรักษาศรีลังกาให้หลุดจากการขูดหลุมฝังตัวเอง แม้กระทั่งต้องเสี่ยงถึงชีวิต...”

ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญให้เสรีภาพและความสำคัญกับศาสนา

พุทธมาก และยังถือว่าพระสงฆ์มีสิทธิทางการเมืองเท่าประชาชนคนหนึ่ง คือมีหน้าที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ตั้งแต่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนถึงประธานาธิบดี ปัจจุบัน พระสงฆ์ศรีลังกาจึงมีบทบาททางการเมืองสูงถึงขั้นเล่นการเมืองอย่างเปิดเผย และคงเป็นประเทศเดียวในโลก ที่พระภิกษุเป็นผู้แทนราษฎรได้

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2549 มีพระสงฆ์ได้ตัดสินใจลงสมัครเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ และมีพระภิกษุที่ได้รับเลือกเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 9 รูป ต่อมา มีบางรูปลาออก จึงเหลือ 6 รูป จากการอ่านบทสัมภาษณ์ในวารสารโพธิพอจับประเด็นได้ว่า สาเหตุที่พระสงฆ์เดินขบวนเข้าสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนมาก มาจากปัญหาในสังคมที่รัฐบาลไม่ยอมแก้ไขอย่างจริงจัง เช่น ความยากจนของประชาชนที่รัฐบาลทอดทิ้ง ปัญหาคอร์รัปชันของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ ความแตกแยกทางการเมือง ปัญหาผู้ก่อการร้ายพัยค์ห์หมิที่พยายามแยกประเทศ (พื้นที่ของพวกพัยค์ห์หมิโบราณสถานที่สำคัญ ทางศาสนาพุทธมากมาย) ทำให้ชาวพุทธถูกทำร้ายและสังหารทั้งหมู่บ้านหลายครั้ง ปัญหา

เหล่านี้เป็นปัญหาที่รัฐบาลแก้ไขไม่ได้มานานกว่ายี่สิบปี ชาวบ้านจึงสิ้นหวังในนักการเมือง เพราะเห็นว่ามุ่งเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ส่วนใหญ่มองว่าพระสงฆ์คือผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นผู้พิทักษ์ศาสนาและประเทศชาติมาตั้งแต่อดีต จึงน่าจะทำงานได้ดีกว่าฆราวาส ชาวพุทธส่วนหนึ่งจึงได้ออกมาเรียกร้องให้พระสงฆ์ทำอะไรสักอย่างเพื่อแก้ปัญหา

พระภิกษุอุดูวี ธรรมมะโลกาเถโร (UduweDhammaloka Thero) จากพรรค JHU ได้ให้สัมภาษณ์ช่วงตัดสินใจส่งพระสงฆ์สมัครเลือกตั้งตอนหนึ่งว่า “พวกนักการเมืองขึ้นสู่ตำแหน่งและหาผลกำไรด้วยวิธีที่ขาดคุณธรรม ดังนั้นเรา (พรรค JHU) จึงต้องทำสิ่งเหล่านี้ให้ถูกต้อง” ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่สร้างความไม่พอใจให้คนสิงหลพุทธและพระสงฆ์จำนวนมากก็คือ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศที่กระทบวิถีชีวิตชาวพุทธ เช่น การทำงานของ NGO, และการทำงานเผยแพร่ศาสนาแบบไร้จรรยาของ กลุ่ม คริสเตียน ลัทธิดั้งเดิม (Christian fundamentalism) ทำให้ชาวพุทธยากจนถูกหลอกล่อด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เปลี่ยนศาสนากันมาก เช่น ให้งานทำ, ให้การช่วยเหลือทางการเงิน และที่อยู่อาศัย หลังจากได้พยายามต่อสู้เพื่อศาสนาพุทธนอกสภามาอย่างยาวนาน พระสงฆ์ในศรีลังกา

ได้ตัดสินใจส่งตัวแทนเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นครั้งแรก ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี ค.ศ. 2005 โดยมีการแถลงข่าวอย่างเป็นทางการโดยผู้นำพระสงฆ์ของ พรรค JHU จำนวน 4 รูป คือ อุดูวี ธรรมะโลกา เถระ (Uduwe Damaloka Thera), เอลลาลา เมตตานันทเถระ (Ellawala Methananda thera), อาธูเรลิเย รัตนะเถระ (Athureliye Ratthana Thera), และพระโคลานนาวิ สุมังคลา (Kolannawe Sumangala) ซึ่งเหตุผลที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

พระสุมังคลา หัวหน้าผู้สมัคร ในกรุงโคลัมโบเห็นว่า การเลือกตั้งเป็น สงครามธรรม (Dhamma Yuddhaya) หรือ ธรรมยุทธ์ เพื่อปกป้อง พระพุทธศาสนาและชนชาติสิงหล นั้น หมายความว่า นักการเมืองไม่ได้สนใจ ชาวสิงหลเลยแม้แต่น้อย ตั้งแต่ ประเทศศรีลังกาได้รับเอกราช ซึ่ง สอดคล้องกับท่านธรรมโลกาที่กล่าวว่า รัฐบาลล้มเหลวในการปกป้อง พระพุทธศาสนา จนพระสงฆ์ออกมา ต่อสู้เพื่อเรียกร้องกฎหมายป้องกันการ เปลี่ยนศาสนาโดยไว้วางยา พระสงฆ์ จึงต้องลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อปกป้อง ประเทศ มิให้นักการเมืองที่หิวกระหาย อำนาจเข้ามาบริหาร อย่างไรก็ดี มี องค์การพระสงฆ์จำนวนมากไม่เห็นด้วย

กับการลงเลือกตั้งครั้งนี้ เช่นองค์การ พระสงฆ์ทุกเกาะ (All Island Clergy Organization-AICO) ได้ออกมาแถลง ว่า พระสงฆ์ฝ่ายมหายานและผู้นำ พระสงฆ์จำนวนมากไม่เห็นด้วยและไม่ รับรองการลงสมัครเลือกตั้งครั้งนี้ว่า เป็นการกระทำในนามพระสงฆ์ทั้ง ประเทศ

ภายใต้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน พระสงฆ์ในศรีลังกามีสิทธิทางการเมือง เท่าคนธรรมดาทั่วไป คือมีสิทธิเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองได้ถึงเป็นประธานาธิบดี แต่ ส่วนใหญ่จะจำกัดบทบาทตนเองแค่ วิจารณ์การเมือง ปราศรัยหาเสียงช่วย นักการเมือง หรือหาเสียงให้ตัวเอง นักการเมืองสามารถนิมนต์พระไปช่วย ปราศรัยหาเสียง หรือเป็นหัวคะแนนได้ เป็นเรื่องปกติ

พรรคการเมืองที่มีพระสงฆ์ เป็นผู้นำอย่างเปิดเผยก็คือ พรรค JHU มี เว็บไซต์ ของ ตน เอง ที่ [http:// www.amarasara.info/jhu-news/](http://www.amarasara.info/jhu-news/) ผู้บริหารของพรรคมีฆราวาส จำนวนหนึ่ง แต่ผู้สมัคร สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรเป็นพระสงฆ์

พรรค JHU คือพรรคการเมือง หลักที่ต่อต้านการเจรจากับพวกทมิฬ แทบทุกครั้ง โดยยืนกรานที่จะไม่ยอม ลดข้อต่อรองใด ๆ กับพวกทมิฬทั้งนั้น ไม่ว่าในเรื่องจะใช้ภาษาทมิฬบางส่วน

หรือแบ่งแยกดินแดนไปมีเขตปกครองพิเศษ ที่ยอมให้พวกหมิ่นมีกฎหมายพิเศษกว่าคนอื่น ๆ ในศรีลังกา โดยอ้างเหตุผลของความเป็นหนึ่งเดียว ภาษาเดียว และรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ดังนั้น เกี่ยวกับพระสงฆ์ไปเป็นผู้แทนราษฎรก็มีปัญหาไม่น้อย บางครั้งก็ถูกต่อต้านอย่างรุนแรงโดยนักการเมืองที่ไม่ใช่ชาวพุทธ เคยมีพระสงฆ์รูปหนึ่ง ถูก สส. ฝ่ายรัฐบาลประท้วงไม่ให้สาบานตนเข้ารับตำแหน่งกลางสภา และเกิดเหตุรุนแรงถึงขั้นทุบตีพระสงฆ์รูปนั้นจนต้องเข้าโรงพยาบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเช่นนี้ ทำให้นักการเมืองบางกลุ่มไม่เคารพในพระสงฆ์เท่าใดนัก มีการปะทะคารมถึงขั้นทำร้ายพระสงฆ์บ่อยครั้ง และพระสงฆ์ก็ค่อนข้างไวต่อกิจกรรมทางการเมืองมาก หากไม่พอใจรัฐบาล ก็ยกพวกเดินขบวนประท้วงทันที เหมือนดังเช่นกลุ่มพลังการเมืองฆราวาสในประเทศอื่น ๆ

พลังต่อรองทางการเมืองของคณะสงฆ์ในศรีลังกานั้นสูงมาก ตัวอย่างเช่น เมื่อ 7 สิงหาคม ค.ศ. 2001 มีการกำหนดทำประชามติเพื่อชาวเลียงประชาชนว่าจะยอมให้ชนเผ่าหมิ่นแยกตัวออกไปปกครองตนเองหรือไม่ สภาสงฆ์แห่งชาติ ร่วมกับสมาพันธ์อื่น ๆ (The National

Sangha Council, National Joint Council and the Movement to Save the Motherland) ได้รวมกันชุมนุมคัดค้านไม่ให้การทำประชามติครั้งนี้ มีพระสงฆ์เข้าร่วมชุมนุมกว่า 2,000 รูป ทำให้รัฐบาลต้องเลื่อนการทำประชามติออกไป

อีกประการหนึ่ง การเมืองเป็นเรื่องของการแตกแยก แม้แต่พระภิกษุสงฆ์ ถ้าเกิดแตกแยกมาก ๆ แล้วก็อดที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ได้ เพราะยิ่งแตกแยกเท่าไร กลุ่มที่แตกแยกออกไปก็ต้องระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของตนให้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น และการเมืองก็เป็นทางเดียวที่จะรักษาผลประโยชน์ได้

พระสงฆ์กับเคลื่อนไหวในพม่า

ในประวัติศาสตร์ของพม่าที่ผ่านมาพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการร่วมประท้วงทางการเมือง ดังตัวอย่างในปี 2531 (1988) ที่มีการประท้วงใหญ่ต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า ในครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตราว 3,000 คนจากเหตุการณ์ ประท้วงดังกล่าว ซึ่งคาดว่า มีพระสงฆ์และสามเณรรวมอยู่ในจำนวนผู้เสียชีวิตด้วย ทำให้พระสงฆ์ในตอนนั้นไม่ยอมรับ การบิณฑบาต การทำบุญหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจากผู้นำรัฐบาลพม่าและทหารพม่า รัฐบาลพม่าเองจึงได้ทำ การ

ปราบปรามตามวัดต่าง ๆ อย่างหนัก ต่อมาพระจำนวน 100 รูปที่เข้าร่วมการประท้วงได้ถูกจำคุกเป็นเวลาหลายสิบปี

ปรากฏการณ์นี้เป็นปรากฏการณ์ที่ต่อเนื่องตั้งแต่หลังจากการปล่อยตัวผู้นำนักศึกษายุค 8888 และนำมาซึ่ง กลุ่มชุดขาว คือ กลุ่มอดีตนักศึกษาและประชาชนที่เคยร่วมกันเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในปี 1988 ได้นัดกัน แต่งชุดขาวไปสวดมนต์ตามวัดหรือศาสนสถานตามเมืองต่าง ๆ ของพม่า โดยมีเป้าหมายที่จะเรียกร้องให้มีการปล่อย นักโทษการเมืองและเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนผ่านการเมืองพม่าไปสู่ประชาธิปไตยอย่างสงบและสันติ รวมถึงเรียกร้อง ให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อกรณีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วม (ซึ่งตอนนั้นรัฐบาลทหารพม่าค่อนข้างเพิกเฉยมาก) มีการล่ารายชื่อ เพื่อเรียกร้องต่อที่ประชุมสมัชชาขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเหตุการณ์นั้นได้สร้างความตื่นตัวให้แก่ประชาชนในพม่าค่อนข้างมาก เพราะในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา สังคมพม่าอยู่บนพื้นฐานของความหวาดกลัวอำนาจของรัฐบาลทหารมาตลอด กิจกรรมครั้งนี้ได้จุดประกายให้ผู้คนลุก ขึ้นมาทำอะไรเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เริ่มจากสิ่งที่ย่อย ๆ ไม่เสี่ยงมาก แต่พอมาเจอกับ

สถานการณ์ขึ้นราคา น้ำมันอย่างมหาศาลในครั้งนี้นี้ ทำให้ผู้คนเริ่มรู้สึกว่ามันไม่ได้อีกต่อไปแล้ว เพราะส่งผลกระทบต่อทุกคนเกือบทุกคน เช่น เครื่องอุปโภคบริโภคขึ้นราคาไม่สอดคล้องกับรายรับ

กลุ่มพระสงฆ์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทไม่น้อยในสังคมพม่า ก็เห็นว่าควรจะต้องทำอะไรให้รัฐบาลรู้บ้าง ก็เลย ออกมาประท้วง ตอนแรกก็เริ่มจากเล็ก ๆ เพียงบางวัด พอพระเริ่มประท้วง ทหารและกองกำลังจัดตั้งของทหารก็เข้าไป ปราบปรามมีการไล่ทุบตีพระ จนพระต้องปิดล้อมวัดไม่ให้ทหารออกจากวัดได้ จนต้องมีการเจรจากัน ในที่สุดทหารก็ ใช้วิธีการบริจาคของให้วัดแทน ซึ่งพระก็ไม่ยอมและใช้วิธีการคว่ำบาตรรัฐบาลทหารพม่า (คือการไม่รับของใส่บาตร ไม่รับกิจนิมนต์ ไม่รับการทำบุญใด ๆ ของทหารและครอบครัว) และเริ่มขยายวงกว้างไปเรื่อย ๆ จนนำมาซึ่งการ เดินขบวนครั้งที่ผ่านมาของพระสงฆ์ เอาเข้าจริง ๆ แล้วบทบาทของพระสงฆ์พม่ากับการเมืองเป็นสิ่งที่คู่กันมาตลอด เหตุการณ์ในพม่าเมื่อได้รับอิสรภาพใหม่ ๆ ก็คล้ายกับศรีลังกา ที่ต้องต่อสู้กับจอมเผด็จการจากอังกฤษ ซึ่งพยายามทำลายศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของพม่าอย่างยาวนาน หลังจากที่ถูกบ่อนทำลายศาสนาพุทธจน

บทบาทศาสนาพุทธต่อระบบการเมือง และสังคมของพม่าหายไปพักหนึ่ง ชาวพม่าก็พยายามต่อสู้ฟื้นฟูศาสนาพุทธขึ้นมาอีก วิวัฒนาการในพม่า ยากต่อการแยกแยะระหว่างการใช้ศาสนาทางการเมืองและการพัฒนาสังคม เพราะค่อนข้างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวจนแยกไม่ออก ในช่วงที่ตกเป็นอาณานิคม ชาวพุทธถูกกีดกันในการเข้าทำงานกับรัฐบาลทั้ง ๆ ที่ ตามกฎหมายแล้วก็ไม่ได้มีการห้ามคนศาสนาอื่นเข้ารับราชการ แต่ทางปฏิบัติ รัฐบาลก็พยายามใช้คนอินเดีย คนอังกฤษ ลูกครึ่งพม่า และคนอังกฤษเองเป็นพนักงานของรัฐเสียเป็นส่วนมาก

ศาสนาพุทธ ถูกตัดความสำคัญออกไปจากรัฐอาณานิคมอย่างสิ้นเชิง ได้มีการพยายามปลูกฝังศาสนาคริสต์ียน บ่อนทำลายวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ นานา เช่น การบังคับให้ใช้ภาษาอังกฤษ และการจัดการศึกษาแบบอังกฤษโดยให้มีชั้นนารัตั้งโรงเรียนขึ้นมา ยกเลิกโรงเรียนวัดที่สอนโดยพระสงฆ์มาแต่โบราณ การกระทำเช่นนี้ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมพม่าได้รับการยอมรับน้อยลง และจำนวนนักเรียนที่เคยเข้าเรียนตามโรงเรียนวัดต่าง ๆ ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ของนักเรียนทั่วประเทศ ในปี 1885 ได้ลดลงเหลือน้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ในเวลาต่อมา งานการเมือง

ของอังกฤษ ทำให้สถาบันทางสังคมเก่าของพม่าพังพินาศ ในทางศาสนา การปกครองของสงฆ์ก็ถูกตัดขาด ทำให้สถาบันสงฆ์ล้มเลิกไปโดยปริยาย และพระสงฆ์ขาดระเบียบวินัย

พระสงฆ์ไทยกับการเมือง

พระสงฆ์ของประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศคือพม่าและศรีลังกา เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียกร้องเอกราชจากชาติตะวันตก จึงทำให้ได้รับสิทธิทางการเมืองบางอย่าง แต่ประเทศไทยไม่ได้มีเหตุการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในประวัติศาสตร์ไทยจะพบว่า มีพระภิกษุสงฆ์ที่สำคัญหลายรูป เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง คือ 1. เจ้าพระฝาง พระมหาเถรอาจารย์แห่งแผ่นดินสยาม 2. สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว ต้นตำหรับพระสงฆ์กับการเมืองไทย 3. พระอาจารย์ธรรมโชติ พระมหาเถระแห่งค่ายบ้านบางระจัน 4. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต)

ปัจจุบันเราจะเห็นพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่มีการเรียกร้องให้มีกระทรวงพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็ได้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากนั้นเป็นต้นมาขบวนการเรียกร้องของพระสงฆ์ก็มีให้เห็นมากขึ้นเช่นกลุ่มสมณสันติอโศกเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล จนถึงปัจจุบันได้มีพระสงฆ์อดอาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุก้าว

“พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ” มีชาวพุทธหลายกลุ่มทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพระสงฆ์ สื่อมวลชนได้รายงานว่าพระสงฆ์บางกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมที่คนบางส่วนเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง สมมติว่าเรายอมรับว่ากิจกรรมที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์เหล่านี้เป็นกิจกรรมทางการเมือง เราก็ยังไม่สามารถวินิจฉัยได้ทันทีว่าพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัยหรือไม่ ตราบเท่าที่เรายังไม่ได้ศึกษาแล้วพบอย่างแน่ชัดว่าในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องพระสงฆ์กับการเมืองเอาไว้อย่างไร

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลย พระพุทธเจ้าได้ทรงดำเนินการพระศาสนาอย่างอิสระ ไม่ขึ้นต่อพรรคการเมืองใด ๆ หรือระบอบการปกครองใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นพระองค์ทรงสามารถประกาศพระศาสนาไปได้ทุกประเทศแคว้นไม่เลือกแคว้นนั้น ๆ จะมีการปกครองในระบอบใด พระศาสนาสามารถเข้าแทรกเข้าสู่จิตใจของประชาชนได้ทุกชาติชั้นวรรณะและทุกเพศทุกวัย ในระยะเวลา 45 ปี ที่พระองค์ทรงประกาศพระศาสนา พระองค์ได้เสด็จจาริกจากแคว้นโน้นมาแคว้นนี้ จากแคว้นนี้ไปสู่

แคว้นโน้นตลอดเวลา การดำเนินการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์และบรรดาสาวกทั้งหลายมิได้ถูกแทรกแซงจากผู้ปกครองประเทศและนักการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น พระองค์ทรงทำงานอย่างเป็นอิสระจริง ๆ ทั้งนี้ก็ได้รับความอุปถัมภ์จากบรรดาผู้ปกครองและประชาชนด้วยดี แต่เป็นการให้ความอุปถัมภ์อย่างบริสุทธิ์ใจมิได้มีการเมืองมาปะปนเลย การเผยแผ่พระศาสนาจึงดำเนินไปด้วยดีและบริสุทธิ์ผุดผ่องยิ่ง ในสมัยนั้นไม่มีนักการเมืองใดที่ใช้พระศาสนาเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจ หรือในการหาเสียงเลย พระศาสนาจึงสามารถทรงตัวอยู่ได้ด้วยดี และอย่างบริสุทธิ์ผุดผ่องตลอดมา (จำนงค์ ทองประเสริฐ, ศ., 2550) ในอดีตการที่พระพุทธศาสนาอยู่ได้เพราะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

พระสงฆ์ไทยยุ่งเกี่ยวกับการเมืองตลอดมา เพราะพระมหากษัตริย์ไทยทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาตลอดมา ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดวาอารามบำรุงพระสงฆ์ด้วยกัลปนา ทรงศึกษาพุทธธรรมและทรงสนทนารธรรมกับพระสงฆ์เป็นกิจวัตร พระพุทธศาสนาจึงเป็นส่วนสำคัญของชาติไทยในสายตาของฝ่ายปกครองมาโดยตลอด เมื่อความเจริญเกิดขึ้นที่สุขุขทัยและศรีสขนาลัยนั้นพระพุทธศาสนาถึงแก่วางศ์ได้กลาย

มาเป็นภูมิปัญญาของบ้านเมือง พ่อขุนรามคำแหงทรงอาราธนาพระสงฆ์ผู้ทรงความรู้ให้อบรมสั่งสอนประชาชน พระองค์เองก็ทรงปกครองบ้านเมืองแบบธรรมราชเช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราช พระสงฆ์ได้มีส่วนในการปกครองคือการอบรมสั่งสอนให้ชาวสุโขทัยเป็นชาวพุทธ พุทธศาสนาได้กลายเป็นแก่นของการดำเนินชีวิตของผู้คน พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นผู้นำทางความคิด วัฒนาอารามที่กระจายอยู่ทั่วไปในแทบจะทุกหมู่บ้านแสดงให้เห็นการกระจายการศึกษาที่มีพระพุทธศาสนาเป็นแกนไปทั่วอาณาจักร (ปรีชา ช้างขวัญยืน, ศ. 2555)

เมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริง พระสงฆ์มักเป็นที่พึ่งที่อาศัยของนักการเมืองในการหาเสียง บางครั้งอาจพูดสนับสนุนนักการเมืองโดยเจตนาบ้างไม่เจตนาบ้าง บางกรณีอาจไม่ใช่การสนับสนุนนักการเมืองแต่เป็นการมุ่งแก้ปัญหาของประเทศเช่นกรณีหลวงตามหาบัวเทศน์หาทุนสำรองให้แก่ประเทศเมื่อเศรษฐกิจฟุบ ท่านพุทธทาสนำเสนอระบอบการเมืองใหม่ที่เรียกว่าธัมมิกสังคมนิยม การสั่งสอนให้สังคมและนักการเมืองมีจริยธรรมทางการเมืองของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธมฺมปุตฺโต) เหล่านี้เป็นการยุ่งเกี่ยวกับการเมืองในลักษณะต่าง ๆ กรณี พระสงฆ์เรียกร้องให้บรรจุ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญควรวินิจฉัยว่าเป็นเรื่องศาสนาหรือการเมือง “หากมองว่าเป็นเรื่องศาสนาก็คือขอให้มีความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักในการปกครองของประเทศ หากมองว่าเป็นเรื่องการเมืองก็จะตีความไปในทางที่เห็นว่าเป็นการขอให้พระพุทธศาสนามีความสำคัญทางการเมืองหรือมีอิทธิพลทางการเมืองเหนือศาสนาอื่น” ดังนั้น เราต้องตีความให้ดีและหาวิธีการที่เหมาะสม

พระสงฆ์กับการเมืองแยกออกจากกันไม่ได้ แต่จะอย่างไรให้พระสงฆ์แสดงบทบาททางการเมืองที่เหมาะสม ประชาชนไม่เอือมระอา ไม่เบื่อหน่ายในการแสดงบทบาทของท่านบางรูป พระสงฆ์ควรเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ให้คำแนะนำและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเมื่อบ้านเมืองมีปัญหา มากกว่า ไม่ควรลงไปดำเนินการเองในกระแสสังคมกำลังเรียกร้องหาประชาธิปไตยเต็มใบ จะเห็นได้ว่าบทบาทพระสงฆ์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก คือ มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ถึงขั้นเป็นผู้ชี้แนะความเป็นไปของสังคมได้ ในแง่หนึ่ง พระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ในอีกแง่หนึ่ง

พระสงฆ์ก็คือประชาชนที่มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังมาตรา 5 ที่ว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ใน ความ ค้ำ ครองแห่ง รัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

กระทรวงกลาโหมกำหนดให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ต้องไปเกณฑ์ทหารในฐานะประชาชนไทยคนหนึ่ง แต่กระทรวงมหาดไทยกลับปฏิเสธสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของพระสงฆ์ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (4) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ การตีความสิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะประชาชนของกระทรวงกลาโหมและกระทรวง มหาดไทยจึงขัดแย้งกัน ทั้ง ๆ ที่ต่างก็เป็นหน่วยงานของรัฐทั้งคู่ ตาม รัฐธรรมนูญมาตรา 26 การใช้ อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่ง

รัฐธรรมนูญนี้” ในเมื่อพระสงฆ์เป็นทั้งนักบวชในพระพุทธศาสนาและประชาชนในเวลาเดียวกัน การตีความของกระทรวงกลาโหมน่าจะถูกต้องกว่ากระทรวงมหาดไทย กฎระเบียบของกระทรวงมหาดไทยที่ห้ามพระสงฆ์ไม่ให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จึงน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญและมีข้อขัดแย้งกับกฎหมาย, ดังมาตรา 6 ที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” นักบวชในศาสนาอื่น ๆ ที่เป็นพลเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นบาทหลวงในศาสนาคริสต์ หรือเจ้าหน้าที่ในศาสนาอิสลาม (เช่น อิหม่าม โต๊ะครู ฯลฯ) หรือผู้ประกาศศาสนาฮินดูหรือศาสนาสิกข์ อันเป็นศาสนาที่เป็นทางการของไทย ล้วนแล้วแต่ได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองไทยทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีสิทธิในการเลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการถือบัตรประชาชน และสิทธิอื่น ๆ ที่ตามมาจากการถือบัตรประชาชน แต่ทำไมพระสงฆ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองไทย จึงมิได้รับสิทธิเทียบเท่ากับนักบวชในศาสนาอื่นของไทย ทั้งที่เป็นศาสนาที่เป็นทางการเช่นเดียวกัน เรื่องนี้จะมีเป็นการขัดรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวหรือไม่

พระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ในสมัยพุทธกาลพุทธองค์ไม่ได้ทรงห้ามพระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทรงสั่งสอนพระสงฆ์จาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ก็ปรากฏในพระวินัยส่วนที่เป็นอาทิพรหมจาริกาสึกขา (ข้อปฏิบัติอันเป็นส่วนเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์) ศีล 227 ข้อ มีสิกขาบทที่พอจะเกี่ยวกับการเมือง ดังนี้

ในปาจิตติย อเจลกวรรค สิกขาบทที่ 8 มีว่า “ภิกษุถูกกองทัพที่ยกไปเพื่อจะรบกัน เป็นปาจิตติย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 2 ข้อ 562-566: 496-499)

ในปาจิตติย อเจลกวรรค สิกขาบทที่ 9 มีว่า “ภิกษุพักอยู่ในกองทัพเกิน 3 คืน เป็นปาจิตติย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 2 ข้อ 567-570: 500-501)

ในปาจิตติย อเจลกวรรค สิกขาบทที่ 10 มีว่า “ภิกษุ3ดูการรบ การตรวจพล การจัดทัพและทัพที่จัดเป็นขบวนเสร็จแล้ว เป็นปาจิตติย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 2 ข้อ 571-574: 502-504)

แต่ก็ทรงยกเว้นสำหรับบางกรณีจำเป็นเช่น มีญาติป่วยอยู่ในกองทัพ ก็ทรงอนุญาตให้เข้าไปกองทัพ

ได้ แต่พักได้ไม่เกิน 3 คืน และระหว่าง 3 คืนนั้น ก็ทรงไม่ให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเตรียมกองทัพ

การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ผิดพระธรรมวินัยหรือไม่

พระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ทรงประสงค์จะให้พระภิกษุไปยุ่งเกี่ยวกับศึกสงครามซึ่งเป็นเรื่องของบ้านเมือง หรือผู้ปกครองบ้านเมืองจะทำการต่อสู้ป้องกันดินแดนของตน หรือการขยายเขตพระราชอำนาจออกไปยังดินแดนต่าง ๆ ซึ่งการดังกล่าวต้องมีการรบราฆ่าฟันกัน ตามปกติวิสัยของการสงคราม แต่ไม่ใช่ปกติวิสัยของสมณะที่จะไปร่วมยินดีกับการดังกล่าวด้วย

ความเกี่ยวข้องทางการเมืองที่เราต้องการศึกษานี้ไม่ได้มีลักษณะของการไปดูกำลังพล การไปพักอยู่ในกองทัพ หรือ การไปดูการซ้อมรบ แต่เรากำลังหมายถึงการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การออกไปร่วมชุมนุมของพระสงฆ์ การออกไปร่วมชุมนุมกับฆราวาส เพื่อเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างจากรัฐ ซึ่งเมื่อตรวจสอบดูข้อห้ามในพระวินัยก็จะพบว่า ไม่มีข้อห้ามการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้น ในเบื้องต้นก็พอจะสรุปได้ว่า พระวินัยห้ามการไปยุ่งเกี่ยวกับกองทัพ การศึกสงคราม แต่

ไม่ได้ห้ามการแสดงออกทางการเมือง
ในลักษณะอื่น ๆ เช่น การแสดงความคิด
เห็น หรือการชุมนุม สิ่งที่พระพุทธ
องค์ไม่ได้ห้ามไว้นี้ ก่อนจะปฏิบัตินั้น
ควรพิจารณาโดยใช้หลักพระธรรม
วินัยดังต่อไปนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ในการบัญญัติ
วินัย 10 ประการ ซึ่งมีใจความสำคัญที่
เกี่ยวกับประเด็นนี้คือ เพื่อความ
เรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ เพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และ
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว (พระไตรปิฎกภาษาไทย
เล่ม 1 ข้อ 20: 37) และในอีกสูตรหนึ่ง
อธิบายว่า สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่
ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควรและขัด
กับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร แต่สิ่งใดไม่ได้
ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่ง
ที่ควรและขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร
(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 5 ข้อ 92:
131)

2. หลักมหาปเทศ 4 ซึ่งมี
ใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องว่า การอ้าง
พุทธพจน์ การอ้างสงฆ์ การอ้างพระ
เถระจำนวนมาก และการอ้างพระเถระ
รูปหนึ่งขึ้นว่าคำพูดนี้ได้มาจากแหล่ง
ดังกล่าวก็ไม่ควรยืนยันหรือปฏิเสธ
ทันทีแต่ควรตรวจสอบกับพระธรรม
และพระวินัยดูก่อนแล้วจึงเชื่อ ถือและ
ปฏิบัติตามได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย
เล่ม 10 ข้อ 113-116: 144)

3. หลักตัดสินพระธรรมวินัย 8
ประการซึ่งมีใจความว่า ธรรมเหล่าใด
เป็นไปเพื่อความคลายกำหนัด ความ
หมดเครื่องผูกมัด ความไม่พอกพูน
กิเลส ความมักน้อย ความสันโดษ
ความสงัด การประกอบความเพียร
และความเลี้ยงง่าย ธรรมเหล่านี้เป็นคำ
สอนของศาสดา (พระไตรปิฎก
ภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 523: 331)

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายเถร
สมาคมที่ห้ามพระสงฆ์อยู่การเมือง
มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งเรื่องห้าม
พระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538 ไว้ในหนังสือ
แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 1
วันที่ 25 มกราคม 2538 ว่า

“...ข้อ 4 ห้ามพระภิกษุ
สามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือใน
บริเวณสภาเทศบาล หรือสภาการเมือง
อื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่
ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 5 ห้ามพระภิกษุ
สามเณรทำการใด ๆ อันเป็นการ
สนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดย
อ้อมแก่การหาเสียง เพื่อการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภา
เทศบาลหรือสภาการเมืองอื่นใดแก่
บุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ

ข้อ 6 ห้ามพระภิกษุ
สามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิ
ของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ

ข้อ 7 ห้าม พระภิกษุ สามเณรร่วมอภิปรายหรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมืองซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัดและนอกวัด

ข้อ 8 ให้พระสังฆาธิการ ตั้งแต่ชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองชี้แจงแนะนำผู้อยู่ในปกครองของตนให้ทราบคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ และกวดขันอย่าให้มีการฝ่าฝืนละเมิด

ข้อ 9 พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนละเมิดคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน

ถ้าความผิดเกิดขึ้นนอกเขตสังกัด ให้เจ้าคณะเจ้าของเขตที่ความผิดเกิดขึ้นว่ากล่าวตักเตือนแล้วแจ้งให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการ”

มหาเถรสมาคมได้แสดงเหตุผลของการห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมืองไว้ด้วย จึงขอสรุปไว้ดังนี้

1) การเมืองเป็นหน้าที่ของฆราวาสผู้มีสิทธิตามกฎหมาย โดยเฉพาะ ไม่ใช่หน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่นอกเหนือการเมือง จึงไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหากบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธ

ศาสนาก็ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรทันที

2) การที่พระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนการเลือกตั้งบุคคลใด ๆ เพื่อเป็นสมาชิกแห่งสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาเทศบาลเป็นต้น ย่อมเป็นการประพฤติดุฉวิสัยของสมณะ (ผู้สงบ) บรรพชิต (ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมอง) นำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและหมู่คณะตลอดถึงพระศาสนา เป็นที่ติเตียนของสาธุชนทั้งในและนอกพระศาสนา เพราะสมณะและบรรพชิตสมควรวางตนเป็นกลาง ทำจิตให้กว้างขวาง ด้วยเมตตาทั่วไปแก่ชนทั้งปวงผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยไม่เลือกหน้า

3) ในตำแหน่งที่มีผู้แข่งขันช่วงชิงกันมากคน พระภิกษุสามเณรเข้าช่วยให้ผู้ใดได้ ย่อมเป็นที่พอใจของผู้นั้น แต่ผู้ที่ไม่ได้อีกเป็นจำนวนมากกับพวกพ้องย่อมไม่พอใจ เสื่อมคลายความเคารพนับถือ

4) ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์และความดำรงอยู่ของพระศาสนาขึ้นอยู่กับความเคารพนับถือของประชาชน พระภิกษุสามเณรจึงควรทำตนให้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป ไม่ควรทำตนให้เป็นพวกเป็นฝ่ายของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งจะนำให้ชนทั้งหลายเห็นว่ามีที่ตั้งอยู่ในธรรม

เกิดความเบื่อหน่ายความน่าเบื่อ
และตึดยันต่าง ๆ

แต่หากพระสงฆ์ท่านไปยุ่ง
เกี่ยวกับการเมืองแล้ว ความมัวหมอง
ของศีลของข้อวัตรปฏิบัติของท่านก็มัก
ตามมาทันที จะเกิดการแบ่งกลุ่มของ
ประชาชนจะเกิดการชิงดีชิงเด่น
แก่งแย่งชิงกันและกัน ในที่สุดอาจ
นำมาซึ่งการทำลายล้างผลาญกันก็อาจ
เป็นไปได้ตั้งนั้น พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์
ปราศจากความขัดแย้ง หรือการชิงดีชิง
เด่นเหล่านี้ ท่านจึงต้องอยู่เหนือ
การเมือง ไม่ให้ท่านมายุ่งเกี่ยว
การเมือง

สรุป

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรค
การเมืองต่าง ๆ ออกมาเคลื่อนไหว
อย่างคึกคักเพื่อเตรียมการเลือกตั้ง
ประชาชนทั่วประเทศต่างก็จะได้ใช้
สิทธิขั้นพื้นฐานในการเลือกตั้งอีกครั้ง
หนึ่ง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในอีก
มุมหนึ่งของสังคมไทย ประชาชนกลุ่ม
หนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่น้อยถูกละเลยสิทธิ
ขั้นพื้นฐานนี้ เพียงเพราะว่าบุคคล
เหล่านั้นถูกเรียกว่า “พระสงฆ์” ในแง่
หนึ่งพระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า
เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ใน
อีกแง่หนึ่งพระสงฆ์ก็คือประชาชนที่มี
สิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติของ

รัฐธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม
กำหนดให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชใน
พระพุทธศาสนา มีหน้าที่ต้องไปเกณฑ์
ทหารในฐานะประชาชนไทยคนหนึ่ง
แต่กระทรวงมหาดไทยกลับปฏิเสธสิทธิ
ในการออกเสียงเลือกตั้งของพระสงฆ์
อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน
การตีความสิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์
ในฐานะประชาชนของ
กระทรวงกลาโหมและ
กระทรวงมหาดไทยจึงขัดแย้งกัน ทั้ง ๆ
ที่ต่างก็เป็นหน่วยงานของรัฐทั้งคู่

ข้ออ้างโดยทั่วไปที่ห้ามมิให้
พระสงฆ์ไปใช้สิทธิออกเสียงในการ
เลือกตั้งก็คือ พระสงฆ์ไม่ควรจะยุ่ง
เกี่ยวกับการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์
เป็นผู้ที่บริสุทธิ์ ส่วนการเมืองเป็นเรื่อง
สกปรก พระสงฆ์จึงไม่ควรเข้าไปแปด
เปื้อนกับความสกปรกของการเมือง ถ้า
หากข้อสมมติฐานที่ว่า การเมืองคือสิ่ง
สกปรก (ไร้จริยธรรม) เป็นจริงแล้ว
พระสงฆ์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของ
จริยธรรม ก็ยิ่งจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง
ให้มาก เพื่อที่จะชำระล้างการเมืองที่
สกปรกให้เป็นการเมืองที่สะอาดให้ได้
อาจถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์
ด้วยซ้ำไป

เมื่อพระสงฆ์ออกมาเรียกร้อง
สิทธิทางการเมืองแล้ว เราจะต้องศึกษา
ถึง หน้าที่ของพระสงฆ์ ควบคู่กันไป
ด้วย คือ หน้าที่โดยธรรมโดยวินัยของ

พระสงฆ์นั้นมีอะไรบ้าง และศึกษาเจตนารมณ์ของการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ห้ามไม่ให้ พระภิกษุสามเณร นักบวช ออกเสียงเลือกตั้งนั้นเจตนารมณ์ที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร และเชื่อแน่ว่าในสังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนาผู้นำประเทศในสมัยนั้นย่อมนำเรื่องดังกล่าวเข้าปรึกษาพระเถระผู้ใหญ่ ถึงความสมควรหรือไม่ควรในการที่จะให้พระสงฆ์ออกเสียงเลือกตั้ง จึงได้มีการตรากฎหมายออกมาดังเช่นทุกวันนี้ อีกประการหนึ่งผู้แทนที่เป็นพุทธศาสนิกชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือปกป้องพระพุทธรูปเหมือนกับผู้แทนที่เป็นศาสนิกของศาสนาอื่นได้ นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ออกมาเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนของตนเองเหมือนในประเทศศรีลังกาและเมื่อนำที่ของพระสงฆ์ถูกตีความว่าเป็น ผู้ที่มีหน้าที่ทางการเมืองเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป เพียงแต่บทบาทของแต่ละคนในสังคมก็จะแตกต่างกันไปตามสถานภาพ ทำให้พระสงฆ์ออกมามีบทบาททางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กันไป เช่น การอภิปรายทางรายการทีวี การชุมนุมประท้วง การชุมนุมเรียกร้อง การนั่งบนรถเครื่องเสียงอภิปราย การขึ้นเวทีร่วมอภิปราย เป็นต้น จนเป็นเหตุให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางเสื่อมเสีย

จึงต้องหันมาทบทวนกันใหม่ว่า เสรีภาพทางการเมืองของพระสงฆ์นั้นควรมีขอบเขตแค่ไหน จากการศึกษาข้อมูลจากพระธรรมวินัย พระจริยาวัตรของพระพุทธรองค์ และการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางการเมืองของพระสงฆ์ในอดีต จึงพอจะประมวลหลักการแสดงเสรีภาพทางการเมืองของพระสงฆ์ ดังนี้ 1. พระสงฆ์มีเสรีภาพที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ เพราะพระธรรมวินัยไม่ได้ห้ามเอาไว้ 2. การแสดงออกทางการเมืองในที่นี้ไม่รวมถึงการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งในเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ 3. การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์นั้นควรแสดงออกเท่าที่จำเป็นภายใต้ขอบเขตของพุทธดำรัสที่เคยใช้เป็นเหตุในการบัญญัติวินัยว่า “การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส หรือเพื่อความเสื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เสื่อมใสแล้ว” 4. การที่พระสงฆ์หนึ่งเจตนาเหตุการณ์ที่ควรออกมาคัดค้าน หรือ ไม่สนับสนุนสิ่งที่ถูกต้องดังนั้นก็ถือว่า เป็นสิ่งที่ควรทำไม่ได้ หากอยู่ในวินัยที่จะสามารถทำได้ 5. การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ไม่ว่าทางใด ต้องยึดหลักการที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขของคนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ จะประกาศพรหมจรรย์

อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด” โดยการดำรงตนเป็นกลาง ต่อทุกฝ่าย ยึดธรรมะ คือ ความถูกต้อง ดีงามเป็นที่ตั้ง

พระสงฆ์กับการเมืองควร เกี่ยวเนื่องกันในภาวะที่เหมาะสม จะทำให้พระสงฆ์สามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกโดยมุ่งหมายที่เสริมภาพทางใจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ยังสามารถบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสังคมได้ด้วย โดยการเป็น สติปัญญาให้กับสังคมในการแก้ปัญหา สังคมรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้น ศาสนากับการเมืองสัมพันธ์กันอย่าง แยกไม่ออกมาโดยตลอด ในอดีตรัฐเข้าไปจัดการปัญหาของคณะสงฆ์ เช่น รัฐ เป็นผู้แต่งตั้งผู้นำคณะสงฆ์ ตรวจสอบ พระธรรมวินัยของพระสงฆ์ และจับผู้ ปลอมปนมาบวชให้สึกออกไป เป็นต้น ปัจจุบันนักการเมืองเป็นฝ่ายเข้าไป ควบคุมกิจการของคณะสงฆ์ เช่น นายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติโดยตรง รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลกรมการ ศาสนา เป็นต้น เมื่อนักการเมืองเป็นผู้ ควบคุมดูแลกิจการของคณะสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์ก็น่าจะมีสิทธิเลือก นักการเมืองเหล่านั้นด้วยโดยผ่าน กระบวนการเลือกตั้ง

ดังนั้น เพื่อให้มีความเป็นกลาง และรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม เพราะ พระสงฆ์เองเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของ ประชาชนทุกหมู่เหล่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม ไต พรรคการเมืองใด แต่ถ้าพระสงฆ์ เข้าไปยุ่งกับการเมืองแล้ว ความมัว หมองของศีลของข้อวัตรปฏิบัติของ ท่านก็มักตามมาทันที จะเกิดการ แบ่งกลุ่มของประชาชนจะเกิดการชิงดี ชิงเด่น แย่งแย้งซึ่งกันและกันในที่สุด อาจนำมาซึ่งการทำลายล้างผลาญกันก็ อาจเป็นได้ “พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากความขัดแย้ง หรือการชิงดีชิง เด่นเหล่านี้ ท่านจึงต้องอยู่เหนือ การเมืองไม่ให้น่ามายุ่งการเมือง แต่ เมื่อใดพระสงฆ์มายุ่งกับการเมือง เมื่อนั้นความตรงกันข้ามก็จะบังเกิดขึ้นใน พระสงฆ์”

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2548). *พระพุทธศาสนากับคึกฤทธิ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- จำนง ทองประเสริฐ. (2520). *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

- เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- เทพ สุนทรสารทูล. (2531). *พระเล่านการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด.
- เบญจา มังคละพฤกษ์. (2552). *พระกับการเมือง หลวงตามหาบัวกับทักษิณ*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2533). *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2534). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). *วรรณคดีทางการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สามัคคีสาส์น.
- พรรค National Heritage Party (JHU). สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2559, จาก <http://www.amarasara.info/jhu-news/>
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มทางจากวิกฤต*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2545). *รัฐกับศาสนาบทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1, 2, 5, 7, 10*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร และวีรวัลย์ งามสันติกุล. (2549). *พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- สมิทธิพล เนตรนิมิต, ผศ.ดร. (2553). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย: วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุขุม นวลสกุล. (2516). *ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.